

Žene u politici

Podnar, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:428836>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Ivana Podnar

ŽENE U POLITICI
WOMEN IN POLITICS

Završni rad

Gospić, 2017.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Upravni odjel

Preddiplomski stručni Upravni studij

ŽENE U POLITICI
WOMEN IN POLITICS

Završni rad

MENTOR

Dr. sc. Branislav Šutić, prof.v.šk

STUDENT

Ivana Podnar

MBS: 2963000274/ 11

Gospić, srpanj 2017.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

_____Upravni_____odjel

Gospić, _____16.11.2016_____.

Z A D A T A K

za završni rad

Pristupniku Ivana Podnar MBS: 2963000274/11

Studentu stručnog studija Upravni izdaje se tema završnog rada pod nazivom
_____Žene u politici_____

Sadržaj zadatka :

1. Uvod: Predmet i cilj rad, Izvori podataka i metode prikupljanja i Sadržaj i struktura rada
2. Povijesni položaj žena u društvu: Feminizam i seksizam
3. Žene u politici: Muški i ženski političari, Indeks ravnopravnosti spolova, Države s najviše žena u politici i Države s najmanje žena u politici
4. Žene u hrvatskoj politici i društvu: Neprestana diskriminacija žena, Zastupljenost žena u politici od 1990. do 2013. godine, Žene u Hrvatskom saboru danas i Prva predsjednica u povijesti Republike Hrvatske.
5. Zaključak

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: Dr.sc. Branislav Šutić, prof.v.šk. zadano: 16.11.2016. , _____
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Pročelnik odjela: Tomislav Lopac, predavač predati do: 30.09.2017. , _____
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Student: Ivana Podnar primio zadatak: 16.11.2016. , Ivana Podnar
(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Žene u politici izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora Dr. sc. Branislav Šutić, prof.

Ime i prezime

Novia Podgor

(potpis studenta)

Sažetak

Kroz povijest žene su uvijek bile podcjenjivane i osporavane, oduvijek se smatralo da je njihov zadatak biti kod kuće, brinuti se oko odgoja djece i istovremeno obavljati teške fizičke poslove u kućanstvu. Kako se razvijalo društvo, dolazi i do određenih promjena u položaju žena. S vremenom, počele su dobivati različite poslove, društvena prava, pravo glasa, a u konačnici i pravo odlučivanja i rada u politici.

Iako danas živimo u 21. stoljeću, postoje dijelovi svijeta u kojima žene nemaju gotovo nikakva prava. Ipak, većina zemalja omogućava emancipaciju žena i tako vrlo lako mogu uspjeti u poslovnom, društvenom i političkom životu. Statistički gledano, Island se nalazi na prvom mjestu što se tiče ravnopravnosti spolova, druga je Finska, a treća Norveška. Tako možemo vidjeti kako najveću ravnopravnost žene imaju u Skandinavskim zemljama. Na zadnjim mjestima, gdje žene imaju najmanja prava, nalaze se Jemen, Pakistan te Sirija.

Ključne riječi: diskriminacija, emancipacija, feminizam, politika, ravnopravnost, žene.

Summary

Through history, women have always been oppressed. It was believed that their job is to be at home, taking care of the children and doing manual labor at home. As society developed, so has the position of women. Through time they began working in different jobs, their social rights were improved, they gained the right to vote, and finally make decisions and work in politics.

Even though we live in the 21st century, there are still some parts of the world where women have almost no rights. However, most countries allow the emancipation of women, and they can become very successful in professional, social and political areas. Statistically, Iceland is the leader in women's rights, followed by Finland and Norway. Women have the most equality in Scandinavian countries. At the other side of the specter, where women have very few rights, are Yemen, Pakistan and Syria.

Key words: discrimination, emancipation, feminism, politics, equality, women

Sadržaj:

Sažetak

Summary

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	2
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	2
2. Povijesni položaj žena u društvu.....	4
2.1. Feminizam – bolji položaj žena u društvu.....	6
2.2. Seksizam – problem modernog društva	7
3. Žene u politici	9
3.1. Muški i ženski političari	12
3.2. Indeks ravnopravnosti spolova.....	13
3.3. Države s najviše žena u politici.....	14
3.4. Države s najmanje žena u politici.....	15
4. Žene u hrvatskoj politici i društvu	18
4.1. Neprestana diskriminacija žena.....	21
4.2. Zastupljenost žena u politici od 1990. do 2013. godine.....	21
4.3. Žene u Hrvatskom saboru danas	22
4.4. Prva predsjednica u povijesti Republike Hrvatske.....	26
5. Zaključak.....	27
Literatura.....	29

1. Uvod

Tema ovog završnog rada je položaj žene u politici. U radu će se govoriti općenito o pojmu feminizma i seksizma, te detaljnije se pozabaviti položajem žena u različitim društvenim ulogama. Pokušat se dati odgovor na pitanje zašto su toliko zapostavljene u političkom, društvenom, medijskom i poslovnom svijetu.

To što smo rođeni kao žene ili muškarci znači da živimo različite živote, oslanjajući se pri tome na razvijene feminističke pristupe, koji problematiziraju odnose raspodjele moći između spolova nastojeći pokazati seksistički diskurs u tradicionalnom i modernom društvu. Diskriminacija žena je prisutna u svim životnim fazama i svim područjima života, možemo ju sresti kod pojedinaca, skupina, obitelji, radnih grupa, na poslu, u školi ili u medijima.

To je oblik društvene diskriminacije i segregacije osoba na temelju spola. Glavne žrtve u pravilu su žene pa zato se to može definirati kao skup vjerovanja i djelovanja koja privilegiraju muškarce u odnosu na žene. Dominacija muškaraca je genetski usađena u njihov način razmišljanja, a nejednaki odnosi moći oblikovani su i ugrađeni u društvene institucije kao što su obitelj, pravni sustav, religija i uvjerenja.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet i cilj rada jest ustanoviti trenutnu zastupljenost žena u politici, a posebno u politici Republike Hrvatske. Naglasak će biti na ravnopravnom položaju žena u zakonskim okvirima, ali nejednakom položaju u stvarnom životu. Kroz povijest žene su uvijek bile osporavane i smatrane manje važnima za politički i društveni život zajednice, što zasigurno nije istina, samo je potrebno pružiti im pravu priliku za dokazivanje. Pojedine zemlje svijeta to su shvatile i omogućile ženama uistinu ravnopravnost, a u ponekim državama one nemaju apsolutno nikakvih prava niti danas u suvremeno doba.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Područje istraživanja rada biti će stručna literatura vezana uz prava žena općenito u društvu, a detaljno u politici. Pretraživat će se znanstveni radovi i stručna literatura u cilju pronalaska teorijskog dijela rada, ali i konkretnih primjera.

Najviše su korišteni sekundarni izvori podataka, koji su prikupljeni metodom analize knjiga, znanstvenih i stručnih članaka te Internetskih izvora. Osim metode analize, za potrebe izrade ovog rada korištene su i sljedeće metode:

- induktivna metoda, koja je omogućila da se na temelju pojedinačnih činjenica i saznanja dođe do formiranja određenih zakonitosti i primjene u radu;
- deduktivna metoda, koja je omogućila izvlačenje pojedinačnih činjenica iz općeg aspekta;
- metoda kompilacije, koja je podrazumijevala preuzimanje tuđih rezultata znanstveno-istraživačkog rada, tuđih zapažanja, stavova i zaključaka.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Završni rad sastoji se od pet tematskih cjelina.

Prva tematska cjelina nosi naslov Uvod i u njoj je dan kratak uvid u temu rada, izneseni su problem, predmet i objekt istraživanja te izdvojena svrha i ciljevi istraživanja. Također, prikazane su znanstvene metode koje su korištene za potrebe izrade ovog rada te je dan kratak pregled strukture rada.

Druga tematska cjelina pod nazivom Povijesni položaj žena u društvu, prati prava žena kroz povijest, sve od prapovijesnog doba pa do današnjeg suvremenog društva. Bit će riječi o oblicima diskriminacije žena, sveprisutnom seksizmu u svim sferama života te o feminizmu kao društvenom pokretu za zaštitu temeljnih ženskih prava.

Treća tematska cjelina nosi naslov *Žene u politici* i ona će detaljno prikazati pojavu prvih žena u političkom životu u svijetu. Navest će se prve aktivne političarke te prve premijerke koje su ostavile dubok trag u političkoj povijesti svijeta. Govorit će se o indeksu ravnopravnosti spolova kao osnovnom pokazatelju prava žena u svijetu i tu se prikazati gdje se nalazi Hrvatska u odnosu na svijet, ali i zemlje u regiji. U ovoj cjelini detaljno se navode podaci u kojim zemljama ima najviše žena u politici i zašto je to tako, te gdje ih ima najmanje i koji su razlozi toga.

Četvrta tematska cjelina nosi naslov *Žene u hrvatskoj politici i društvu* gdje se do najsitnijih detalja prikazuje koliko uopće prava imaju žene u hrvatskom društvu i politici. Usporediti će se zastupljenost žena u Saboru RH od osamostaljenja Hrvatske pa sve do danas. Usput, bit će riječi i o našoj prvoj predsjednici u povijesti, Kolindi Grabar Kitarović.

U petoj tematskoj cjelini, naslovljenoj *Zaključak* dan je osvrt na najvažnija zapažanja tijekom izrade rada. Naime, posljednja tematska cjelina sinteza je zaključaka do kojih se došlo ovim završnim radom.

2. Povijesni položaj žena u društvu

Već u prapovijesti žene su bile diskriminirane. Naime, već tada su radile teške fizičke radove od jutra do mraka i tako razvile mnoge djelatnosti i vještine. Samim time to se odrazilo na iznimno kratak životni vijek od svega 20-tak godina, a rijetko kada su doživjele 40 godina života. Ipak, u tim prvim primitivnim društvima žene su bile manje podtlačene nego u budućim društvima.

U starom se vijeku pojavljuju prvi i najstariji zakonici o pravima žene, koji potječu iz 17. stoljeća prije Krista. Tako se u staroj Grčkoj položaj žena svodi na malo bolji položaj od robova, a u starom Rimu muškarac je bio vlasnik sinovima i kćerima (bez obzira na godine) i cijele imovine dok žena nije imala nikakva prava. To naravno nije obeshrabilo žene te se pojavljuju i prve žene koje se bore za svoja prava (Agnodika u 4. stoljeću prije Krista).

U srednjem vijeku veliku ulogu ima Crkva prema kojoj žena mora biti pasivna u odnosu na položaj muškaraca. Žene tada nemaju mogućnost izbora muža, a uskraćena im je i sigurnost unutar samog braka, isključene su iz javnog života i proglašavane manje vrijednima. Uloga žene u društvu vezano je isključivo uz odgoj djeteta i upravljanje kućom. Zapravo su samostani bili jedini način bijega od tiranije, prisilnih brakova i teškog rada.

U novom vijeku rad žene nije shvaćen ozbiljno i zbog toga se zapisi o uspjehu žena nigdje ne nalaze. Službeni spisi pažljivo bilježe samo brojke godišnjih ratarskih prinosa (na kojima su isključivo žene radile). Također, u spisima novog vijeka pronađeni su popisi poslova koje djevojke moraju savladati prije same udaje, npr. tkati, širi, kuhati, brinuti se o vrtu i domaćim životinjama i slično.

U 18. stoljeću u Velikoj Britaniji ugljen i para promijenili su proizvodnu tehnologiju, ali i živote žena. Industrijska revolucija imala je nepovoljan učinak na ženske živote: dvostruki rad (u tvornici i domaćinstvu), naporan rad u nehumanim uvjetima, manje plaćen rad od muškaraca, češći zdravstveni problemi i češće ozljede na radu zbog šire odjeće (Prava žena kroz povijest, 2016). U to vrijeme za isti posao muškarac dobiva 8 penija dnevno, a žena 6 penija što se održalo kao praksa u poslovnom svijetu i dan danas.

Početak borbe žena za prava glasa je Francuska revolucija. Parižanke su činile veliki dio snaga koja je 1789. pokrenula revoluciju zbog gladi u gradu. Žene su krenule u pohod na dvorac Versailles, u kojem se nalazila kraljevska obitelj, usput pljačkajući trgovine i gostionice. Sudjelovale su i u napadu na tvrđavu Bastillu. Tada se prvi puta u povijesti javno izreklo da žene moraju dobiti određena prava.

Prava ljudi je skup osnovnih, građanskih i političkih, ekonomskih, socijalni, kulturnih i vjerskih prava slobodnog čovjeka, različito ostvarenih i pravno definiranih tijekom povijesnog razvoja društva. Prve pravne odredbe za zaštitu građanskog prava pojavljuju se u Engleskoj u 17. stoljeću, a zatim i u SAD-u Deklaracijom o nezavisnosti koja ističe da su ljudi rođeni kao ravnopravni i da su život, sloboda i težnja za srećom njihovo neotuđivo pravo.

Godine 1848. u SAD-u održan je prvi skup o ženskim pravima na kojem je donesena Deklaracija o pravima i osjećajima. Žene su tom Deklaracijom tražile pravo raspolaganja svojom imovinom, starateljstvo nad djecom u slučaju razvoda, proširene mogućnosti razvoda braka, bolji pristup obrazovanju i mogućnost zaposlenja i naravno, pravo glasa. U Europi su se žene tek 60-tih godina 19. stoljeća počele organizirano boriti za svoja prava. Sredinom 19. st. žene se počinju upisivati na medicinske fakultete u europskim državama, ali moraju ulagati u obrazovanje duplo više truda nego njihovi muški kolege jer imaju posebne usmene ispite.

Prvi svjetski rat mijenja stvari. U ratu se muškarci bore, a žene ih njeguju, iščekuju, oplakuju i istovremeno ulaze u muška područja i zanimanja, upravljaju plugovima, automobilima, tramvajima, izrađuju granate u tvornicama oružja, upravljaju svojim proračunom, rukuju novcem, primaju plaću, prosvjeduju za njihovo povećanje, posvuda se kreću, puše, daju sebi slobodu (Prava žena kroz povijest, 2016).

Pravo glasa žene su prve dobile na Novom Zelandu 1893. godine, a nakon Prvog svjetskog rata dobivaju ga i u Velikoj Britaniji, Poljskoj, zemljama SSSR-a i Njemačkoj kao nagradu za ratni trud. Tek nakon Drugog svjetskog rata žene masovno dobivaju pravo glasa, ali kratkoročno nisu imale koristi od toga jer u društvu još uvijek dominiraju društveni stavovi i vrijednosti muškaraca.

U zemljama SSSR-a između dva svjetska rata dolazi do velikih promjena u odnosu prema ženama jer zbog manjka radne snage dobivaju poticaj, ali i prisilu da rade u industriji. Samim time se događaju i promjene u Zakonu o braku, obitelji i skrbništvu koje smanjuju važnost obitelji što znači da se pojednostavljuje proces razvoda braka, ali se i nudi mogućnost pobačaja (SSSR postaje prva država u svijetu koja zakonom odobrava pobačaj). Ipak, nakon rata i velikog broja mrtvih, žene su poticane da imaju što više djece te je ponovno otežan razvoj i zabranjen pobačaj.

U Njemačkoj nakon Prvog svjetskog rata žene dobivaju pravo glasa, ali ga Hitler nakon dolaska na vlast ukida. On emancipaciju žena doživljava kao simptom izopačenosti i glavnim uzrokom toga smatra frustraciju i neispravnost spolnih žlijezda. Ženama je tako zabranjen politički rad i njihova je dužnost briga o obitelji. Čak im je zabranjena i upotreba kozmetičkih sredstava i nošenje stranih odjevnih predmeta, također bilo im je zabranjeno pušiti i baviti se sportom.

Najznačajniji međunarodni dokument o ljudskim pravima jest Opća deklaracija o pravima čovjeka, usvojena na skupštini Ujedinjenih naroda 1948. godine. Ova je deklaracija obilježila cjelokupni daljnji razvoj međunarodne zaštite ljudskih prava, a bitno je utjecala i na unutrašnje pravo (Glasse, 2006). U njoj se definira da se sva ljudska bića rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ipak, u današnjem svijetu možemo biti svjedoci različitih diskriminacija, nejednakih prava, omalovažavanja na temelju spola, vjere, rase i slično.

2.1. Feminizam – bolji položaj žena u društvu

Feminizam se odnosi na pokret žena za oslobođenje od podređenog položaja u društvu i obitelji, za ekonomsku, političku i pravnu jednakost s muškarcima te za punu društvenu i kulturnu emancipaciju. Premda se feminizam sporadično javlja u raznim oblicima još od najstarijih vremena, u osnovi on je povezan s napretkom političkog i ekonomskog života u kapitalizmu 19. stoljeća (Barada, 2000).

Već se u Francuskoj revoluciji krajem 18 stoljeća javljaju žene sa svojim zahtjevima. Pa tako Olympe de Gouges osniva dva feministička kluba čiji se zahtjevi zalažu za političku ravnopravnost žena. Međutim, uz protivljenje Robespierrea, ovaj pokušaj feminizacije propada, a sama autorica je

osuđena i giljotirana. Slične inicijative javljaju se u istom razdoblju u Njemačkoj i Engleskoj gdje feministički pokret postiže veće uspjehe i povećava vlastitu popularnost.

S vremenom, žene postižu određena politička prava. Pravo glasa na izborima žene su prvo izborile na Novom Zelandu i Finskoj na samom kraju 19. stoljeća, a u većini ostalih zemalja to se događa nakon Prvog svjetskog rata. Ipak, načelna politička ravnopravnost žene još uvijek ne znači i njenu punu društvenu ravnopravnost. Zato se feministički pokreti pojavom socijalizma raslojavaju u pravcu proleterskih pokreta koji, uz opće zahtjeve za klasnu emancipaciju, nužno ističu kao svoj programski cilj potpunu emancipaciju žene u proizvodnji, obitelji i društvu.

2.2. Seksizam – problem modernog društva

Seksizam je oblik društvene diskriminacije i segregacije osoba na temelju spola. Glavne žrtve u pravilu su žene pa zato seksizam možemo definirati kao skup vjerovanja i djelovanja koja privilegiraju muškarce u odnosu na žene. Seksizam podcjenjuje i degradira vrijednosti i aktivnosti povezane sa ženama. Dominacija muškaraca je genetski usadena u njihov način razmišljanja, a nejednaki odnosi moći oblikovani su i ugrađeni u društvene institucije kao što su obitelj, pravni sustav, religija i uvjerenja (Črpić, Bišćan, Aračić, 2005).

Različiti oblici kontrole djeluju tako da jačaju jedni druge i rezultiraju marginalizacijom žena u ekonomskim, društvenim i političkim procesima. Tako primjere diskriminacije možemo pronaći u svim područjima života. Muškarci kao grupa uživaju najviše povlastica patrijarhata, ali i to ima svoju cijenu. Naravno, ima i muškaraca koji ne žele vladati ženama, ali isto tako ne žele ostati bez povlastica koje ima patrijarhat donosi. Zato oni u takvim situacijama koriste pasivno podupiranje muške dominacije, onaj lakši način „vladanja“ (Walter, 2011).

U društvu postoji različiti odnosi dominacije i podređenosti u kojem je jedan dio društva u povoljnijem položaju u odnosu na drugi dio društva. Odnosi između muškaraca i žena su patrijahalni te često reflektiraju hijerarhiju u kojoj su žene podređene muškarcu. Tako dominacija oca unutar obitelji simbolizira mušku dominaciju i u svim ostalim institucijama (vojska, policija,

industrija, tehnologija, znanost, politika, itd.) i većina vodećih položaja je u muškim rukama (Črpić, Bišćan, Aračić, 2005).

Moderni seksizam naglašava da neki ljudi vjeruju u ravnopravnost spolova, ali istovremeno imaju negativne osjećaje prema ženama (Walter, 2011). Posljedice su uvjerenja da diskriminacija više nije problem u društvu, već da se manifestira štetnim odnosom prema ženama na društveno prihvatljiv način. Također, takvi ljudi smatraju da neke strategije promicanja ravnopravnosti spolova ne treba niti primjenjivati jer je ravnopravnost već postignuta.

3. Žene u politici

Ulazak žena u politiku bio je iznimno spor, a prva žena u politici koja se kandidirala za mjesto predsjednika davne 1872. godine u SAD – u, bila je Victoria Woodhull (Slika 1) koja je ujedno bila i prva žena na mjestu burzovnog posrednika na Wall Streetu te prva žena govornik u Kongresu. U svojoj kampanji zalagala se za osmosatno radno vrijeme, programe društvene skrbi, jednako obrazovanje žena i muškaraca te pravo glasa žena. Prema zahtjevima možemo vidjeti da je bila puno ispred svoga vremena, ali podršku od žena na izborima nije dobila jer one tada nisu imale pravo glasa.

Slika 1 Prva žena u politici - Victoria Woodhull

U drugoj polovici 20. stoljeća sve više žena ulazi u politiku pa se tako pojavljuje i prvo premijerka Sirimavo Bandaranaike u Šri Lanci 1960. godine. Nakon nje Indira Ghandi postaje premijerka 1966. godine u Indiji, a Benazir Bhutto u Pakistanu 1979. godine. Prva predsjednica države postaje Vigdis Finnbogadottir na Islandu 1980. godine.

Danas se žene nalaze na čelu desetak država u svijetu, a sve već broj ih je i u državnim parlamentima.

Jedna od najpoznatijih žena u politici ikada je Margaret Thatcher (Slika 2) koja je izabrana za premijerku Velike Britanije 1979. godine i na tom mjestu je opstala idućih 11 godina. Njezina vlada ostala je najviše upamćena po privatizaciji državnih poduzeća, a njezin politički nadimak bio je „Čelična Lady“. U svijetu je postala poznata po svojim tržišnim reformama te čvrstim stavovima u

vanjskoj politici, uključujući i dugogodišnju bitku s Irskom republikanskom vojskom koja ju je zamalo ubila u bombaškom atentatu 1984. godine.

Slika 2 Margaret Thatcher – Čelična lady

Na Zapadu su žene u drugoj polovici 20. stoljeća postigle napredak, ali muškarci još uvijek imaju vodeće uloge u zakonima, politici, poslovanju i industriji. Jednostavno može se zaključiti da ženska prava nisu dosegla jednakost s ljudskim pravima, tj. s pravima koje muškarci imaju i primjenjuju ih u svojim životima. Žene tako rade potplaćene poslove, često su žrtve zlostavljanja i na radnim mjestima puno teže dolaze uopće do radnih mjesta.

U svijetu, a posebno u Europskoj Uniji, danas se provodi tzv. održivi poslovni načini djelovanja, a između ostalog, to se odnosi i na društveno odgovorno poslovanju pri čemu se naglasak stavlja na zaštitu i promociju ljudskih prava. Tako se vodi računa o kršenju ljudskih prava, dužnosti i statusa zaposlenika, zloupotrebe položaja, primjena etike u poslovanju, itd. Sva ova pitanja posebno se odnose na prava žena, kako u privatnom životu, tako u poslovnom i političkom (Marušić, 2006).

Ideologija odjeljivanja rodni uloga u obitelji ojačala je i rodnu podjelu rada na tržištu pa je tako došlo do spolne segregacije poslova i zanimanja na tržištu rada. Žene su smještene na nižim strukturnim razinama organizacije, društvene moći i odlučivanja. Iako su žene u Republici

Hrvatskoj već nadmašile muškarce u nekim stupnjevima obrazovanja, osobito u visokom obrazovanju magistarskog stupnja, ipak nisu postigle jednako zadovoljavajuće razine zaposlenja pa tako i dalje prevladavaju na poslovima s najnižim obrazovanjem (Galić, Kamenov, 2009).

Tri osnovna razloga za povećanje žena u politici su:

1. demokratsko pravo;
2. korištenje resursa;
3. interesno zastupanje.

Naime, žene čine malo više od polovine ukupne populacije te ujedno imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim, izvršnim i različitim drugim tijelima upravne vlasti jedne države. Upravo isključivanje žena iz političkog života dovodi do gubljenja dragocjenih vrijednosti koje ženama pripadaju, a to je znanje, vještine i različite sposobnosti. Također, možemo pretpostaviti da žene uvijek imaju potrebu za odlučivanjem ukoliko nisu u dovoljnoj mjeri zastupljene ili su na bilo koji drugi način diskriminirane.

Iako su Ujedinjeni Narodi 1945. godine donijeli dokumente protiv diskriminacije žena u politici, to nije bitno promijenilo njihov položaj. Prava žena i dalje se masovno krše u svim dijelovima svijeta jer mjere sankcioniranja nisu nigdje predviđene. Dokaz tome je i da žene čine jednu trećinu svjetske radne snage, a za to dobivaju samo 10% ukupnog svjetskog prihoda i vlasnice su samo 1% svjetske imovine.

3.1. Moderna demokracija

Moderna demokracija nezamisliva je ako ne uključuje ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca u procesima odlučivanja u javnom i političkom životu. Iako žene čine više od polovine ukupne populacije, trebala su im stoljeća da se izbore za pravo glasa. Borba za njihovu emancipaciju bila je teška i duga te su mnoge od njih tome posvetile svoje živote. Ženama 21. stoljeća teško je i zamisliti kroz što su sve morale prolaziti njihove prethodnice u proteklih dvjesto godina boreći se za svoja ženska i ljudska prava. To je pitanje postalo osobito aktualno u 19. stoljeću, kad se u Americi i

industrijski razvijenim zapadnoeuropskim državama javljaju prvi feministički pokreti koji su se širili na ostale dijelove svijeta (Ured za ravnopravnost spolova, 2017).

Ostvarenju ciljeva pokreta za ženska prava glasa najviše je pridonijelo izbivanje Prvog svjetskog rata. Naime, nedostatak muške radne snage, mobilizirane na frontu, prisilio je poslodavce da sve više zapošljavaju žene na poslovima do tada rezerviranim za muškarce. To je pridonijelo postupnom razbijanju uobičajenih predrasuda o angažmanu žena u javnom i političkom životu što je javnost, a na kraju i političare, uvjerilo da one trebaju imati jednako pravo glasa kao i muškarci.

Liberalni feminizam oslobođenje žene vidi u osiguranju pune jednakosti u političkim i građanskim pravima. Liberalne feministice žele ostvariti ravnopravnost žena političkim i zakonodavnim reformama, a najvažniji im je zadatak potaknuti žene na obrazovanje i političko participiranje.

Treći val feminizma, koji je započeo krajem 80-ih godina prošloga stoljeća, a traje i danas, pokušava negirati i prevladati rodne razlike, no bavi se i novim problemima ženske populacije vezanim uz neravnopravnost i slično za žene tek 2006. godine, a u Saudijskoj Arabiji one ni do danas nisu glasovale (najavljeno je da će moći izaći na birališta 2015. godine) (Žene i politika, 2017).

3.2. Muški i ženski političari

Jedno od novijih područja istraživanja, a koje se direktno nadovezuje s političkom uspješnošću, jesu istraživanja teoretičara o tome utječe li spol političara na konačnu učinkovitost rada. Naime, dugi niz godina vjerovalo se kako je ženski spol „slabiji“, pri čemu se misli da su žene emotivnije, da teže upravljaju svojim emocijama i da automatski to negativno djeluje na političko odlučivanje. Međutim, s druge strane, niz je teoretičara koji se s tom tvrdnjom ne slažu već vjeruju kako emotivna komponenta ženskog spola pozitivno korelira sa suosjećanjem osoba uključenima u političko djelovanje.

Međutim, najnovija istraživanja provedena 2013. godine, a koje su proveli Yurtsever Ozyurt i Ben – Asher, pokazalo je kako efekt spola nema direktni utjecaj na postignuće u političkom svijetu te da u skladu s time spol ne bi trebao biti ograničavajući faktor prilikom odabira zastupnika (Yurtsever, Berrin Ozyurt, Ben-Asher, 2013). Ipak, posljednjih desetak godina u svijetu se sve više govori o promjenama društvenih vrijednosti. Stručnjaci ističu nove trendove ponašanja koji postaju presudni za opstanak, rast i razvoj današnjih gospodarstava, tj. za razvoj društva u cjelini.

To što smo rođeni kao žene ili muškarci znači da živimo različite živote. Oslanjajući se pri tome na razvijene feminističke pristupe koji problematiziraju odnose raspodjele moći između spolova nastojeći pokazati seksistički diskurs u tradicionalnom i modernom društvu. Diskriminacija žena je prisutna u svim životnim fazama i svim područjima života te ju možemo sresti kod pojedinaca, skupina, obitelji, radnim grupama, na poslu, u školi ili u medijima. Samim time postoje i određene diskriminacije prema ženskim političarima.

U demokratskom društvu svatko će se založiti da jednakost i različitost žena moraju biti priznate, ali u stvarnosti to nije uvijek tako. Upravo je takav odnos prema ženama u cilju demokratskog društva, društva koje priznaje žene kao potpuno ravnopravne u svim aspektima života. Mogli bismo reći da su žene u suvremenom društvu uspjele izboriti normativni ravnopravni tretman, barem u većem dijelu društvenog života. Unatoč mnogim pozitivnim promjenama i pomacima u shvaćanju žene i njezine uloge, ona je i dalje izložena raznovrsnim oblicima diskriminacije samo zato jer je žena, ne zato jer je manje obrazovana ili sposobna.

3.3. Indeks ravnopravnosti spolova

Kada govorimo o indeksu ravnopravnosti spolova prije svega mislimo na mjeru za razumijevanje i komunikaciju s javnošću. Tako ovaj indeks ima ulogu u davanju informacija analitičarima, istraživačima i svakom stanovniku da procijene koliko je pojedina zemlja uistinu daleko stigla u postizanju potpune ravnopravnosti spolova. Tako indeks obuhvaća različite države i područja koja imaju drugačije političke sustave. Na taj se način može najbolje dobiti uvid u situaciju žena i muškaraca unutar zemalja članica Europske unije, ali i unutar pojedinih geografskih područja.

Ovim se indeksom prati oko 140 država u svijetu na temelju ekonomskih, političkih, obrazovnih i zdravstvenih kriterija. Cilj ovakvog rangiranja je poticanje veće svijesti o ravnopravnosti spolova. Na prvom mjestu nalazi se Island i to već šest godina za redom, druga je Finska, treća Norveška, četvrta Švedska i prvih pet mjesta zatvara Danska koja je napredovala za tri mjesta. Iz navedenoga vidi se kako najveću ravnopravnost žene imaju u Skandinavskim zemljama. Na zadnjim mjestima, gdje žene imaju najmanja prava nalaze se Jemen, Pakistan, Sirija, Čad, Iran, Jordan, Maroko, itd. (Globala Gender Gap Report, 2017).

Republika Hrvatska nalazi se tek na 59. mjestu, a od naših susjeda Mađarska je 99. na ljestvici, Srbija se nalazi na 45. mjestu, Italija je 41. a Slovenija na izvanrednom 9. mjestu.

3.4. Države s najviše žena u politici

Koliko god ponekad mislili da u zemljama trećeg svijeta žene imaju najmanja prava, to nije uvijek tako. Naime, upravo su takve države otišle najdalje u nekim područjima emancipacije žena. Većina misli da su žene u razvijenijim zemljama ravnopravnije s muškarcima, ali činjenice ne govore u prilog tome.

Upravo zbog toga dolazi do najvećeg iznenađenja kada govorimo o državi najviše političarki u svijetu, afričkoj Ruandi koja je jedina država u svijetu danas u kojoj žene imaju većinu u parlamentu. Od 80 članova u parlamentu, 45 su žene zastupnice. Ovaj podatak dobiva još više na značenju kada se zna da se u Ruandi 90-ih godina prošlog stoljeća dogodio masovni genocid kojim su žene bile najviše pogođene. Upravo su zbog toga žene odlučile zaustaviti ovakve zločine kako se oni nikada više ne bi ponovili.

Sljedeći primjer je još jedna islamska država, a to je Katar. Naime, u Katru žene čine šest sedmina studentske populacije ukupno, bilo da je riječ o tehničkim ili društvenim fakultetima. Riječ je o još jednoj bliskoistočnoj državi koja je pod vlašću emira.

U daljnjem tekstu ćemo navesti države u kojima žene imaju većinu (Večernji.hr, 2017):

- Island – najbolje mjesto za život žena općenito, a u obzir se uzima položaj žena u politici, obrazovanju, ekonomiji i zdravstvu;

- Norveška – najbolje mjesto za majke jer su prilikom porođaja najsigurnije, dok je najveći rizik od poroda u Afganistanu;
- Lesoto – zemlja u kojoj je najviše žena pismeno (95% žena je pismeno);
- Indija – veliko povjerenje je za vozačice taksija, tako da postoje čak i taksi poduzeća koja zapošljavaju isključivo žene;
- Tajland – najveći broj žena u svijetu nalazi se u visokom poslovnom svijetu, a čak 45% najviših menadžera i direktora su žene, a usporedbe radi taj postotak u Velikoj Britaniji iznosi samo 23 posto;
- Bahami – 45 posto malih poduzetnika čine žene;
- Luksemburg – žene imaju najveća primanja u svijetu (u prosjeku oko 40 tisuća američkih dolara);
- Japan – najdugovječnije žene koje u prosjeku dožive 87 godina života;
- SAD – polovica najbolje plaćenih sportašica svijeta nalazi se u SAD-u;
- Jamajka – najbolje mjesto za žene koje rade visoko specijalizirane poslove (npr. odvjetnice, liječnice ili arhitektice).

3.5. Države s najmanje žena u politici

Danas je pitanje i položaja žena u muslimanskim zemljama vrlo aktualan, od uloge žene u društvu pa sve do njezinih prava. Postavlja se pitanje zbog čega je to tako i kako je moguće da u 21. stoljeću žena ne smije izaći iz kuće odjevena kako želi, da ne smije voziti automobil ili se obrazovati, već se mora udati i osnovati obitelj pod svaku cijenu. Uzroci takve nejednakosti temelji se na tradiciji koja proizlazi iz religije.

U muslimanskim zemljama smatra se tradicijom da žena bude odgajana kao buduća kućanica i supruga jer je muškarac „glava“ kuće. Tako obrazovanje i dalje zaobilazi mnoge islamske sredine, a kvaliteta obrazovanja je puno niža za žene nego za muškarce. To je vrlo vidljivo u programima poput inženjerstva ili arhitekture koji su ženama praktični nedostupni. Nastavni planovi za žene rjeđe se obnavljaju, a znaju biti puno slabije kvalitete. Također, prevladava uvjerenje da je obrazovanje važnije za muškarce nego za žene (Štojs, 2012).

Škole se u takvim zemljama dijele na „ženske“ i „muške“ jer se smatra da je neprimjereno da djevojčice i dječaci zajedno pohađaju nastavu. Tradicija je dovela do toga da danas mnoge djevojčice u takvom društvu nemaju ni osnovno obrazovanje, a one koje imaju osnovno obrazovanje budu obeshrabrene za daljnje školovanje jer se moraju udati i imati veliku obitelj. Žene se tako uglavnom potiču na rad u uslužnim djelatnostima i na nekim određenim poljima prirodnih znanosti jer su to po tradiciji i religiji prikladnija zanimanja za žene.

Jedno od najvažnijih pitanja vezano uz položaj žena u muslimanskim zemljama jest pitanje pokrivanja tijela, tj. odijevanja. Ovaj problem je posebno aktualan u europskim zemljama. Ideja pokrivanja proizlazi iz toga što su muškarci muslimani željeli zaštititi svoje žene smatrajući da pokrivena žena sigurno neće biti napadnuta, silovana ili oteta. Takvo stajalište proizlazi iz shvaćanja da je žena ta koja svojom pojavom provocira da joj se nešto takvo i učini. Upravo zato mnogi smatraju da su pokrivala zapravo simbol potlačenosti i ograničavanja žena u islamskom svijetu (Štojs, 2012).

Već u 12 stoljeću Ibn Rušd je napisao da se žena „koristi“ samo za razmnožavanje, odgoj djece i služenje muškarcu. Danas, mnogo stoljeća kasnije, u mnogim islamskim zemljama takvo se shvaćanje nije puno promijenilo (Mutahhari, 1997). Upravo zbog toga mnoge žene često bivaju isključene iz svakog oblika javnog i političkog života, zakoni koji se donose vezano uz brak i razvod pogoduju muškarcima, žene isključivo ovise o svojim muževima na svim razinama, a oni ih često smatraju i svojom imovinom.

Brakovi su u pravilu dogovoreni i to su često otmice žena. Također, nasilje u obiteljima je posebno veliki problem. Veliki problem je i ulazak djece u brakove jer maloljetna djeca stupaju u brak i odnose, često i sa znatno starijim osobama od sebe. Budući da se analizirao položaj i prava žena u muslimanskim zemljama ne može nas niti čuditi što one nisu zastupljene u politici jer i u najobičnijim životnim situacijama nemaju apsolutno nikakvih prava. Žene su diskriminirane od rođenja i to u svim životnim aspektima. Zbog takvih kulturoloških navika, nije niti čudo da nemaju apsolutno nikakvih prava u politici.

Tradicija i religija kao dva velika čimbenika dovela su do takvog položaja žena i sve dok će te dvije komponente biti temelj islama, promjene će se teško sprovesti. Ipak, nekih manjih, ali bitnih promjena ima. To je vidljivo iz pomaka u obrazovanju, zapošljavanju, sve većoj borbi za ženska prava i slično. Naravno da to nije ni približno dovoljno, ali je u svakom slučaju jedan korak prema naprijed. Sve ovo potvrđuje i indeks ravnopravnosti spolova koji na zadnja mjesta smješta Iran, Pakistan, Jordan, Siriju i druge muslimanske države.

Iako smo po broju žena u politici daleko iza svjetskog i europskog prosjeka, čini se da se situacija napokon počinje mijenjati nabolje, barem ako je suditi prema trenutnom stanju u hrvatskom društvu. U sljedećem poglavlju detaljno ćemo analizirati to pitanje.

Naime, žene u Hrvatskoj imaju opće pravo glasa, a Ustav definira ravnopravnost spolova kao temeljnu društvenu vrednotu. Hrvatska je potpisnica i međunarodnih dokumenata kao što je Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. Člankom 15. Zakona o ravnopravnosti spolova RH uređeno je područje koje se odnosi na političke stranke i koje bi trebalo uravnotežiti položaj žena i muškaraca kako u tijelima političkih stranaka tako i na popisima kandidata za izbore u hrvatski parlament i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

4. Žene u hrvatskoj politici i društvu

Počeci ženskog organiziranja u Hrvatskoj sežu u 19. stoljeće. Učiteljica Marija Jambrišak iz Krapine na Markovu je trgu 1871. godine, na Prvoj općoj hrvatskoj učiteljskoj skupštini, prvi put tražila jednake uvjete rada i jednake plaće za žene i muškarce.

Jedna od najznačajnijih predstavnica feminizma toga vremena bila je Marija Jurić Zagorka, hrvatska književnica i prva politička novinarka u jugoistočnoj Europi. Njezini oštri kritički tekstovi bili su predmetom saborskih rasprava još krajem 19. stoljeća, iako kao žena nije imala politička prava. Početkom 20. stoljeća radila je kao izvjestiteljica iz zajedničkoga hrvatsko-ugarskog sabora u Budimpešti i tek nakon toga bilo joj je dopušteno sjesti na novinarsku galeriju Hrvatskoga sabora. Marija Jurić Zagorka bila je sindikalna, politička i ženska aktivistica. Po cijeloj je zemlji držala predavanja o ženama i politici te ženskom glasačkom pravu (Žene i politika, 2017).

Iako u Hrvatskoj, kao i u drugim zemljama bivše Jugoslavije, postoji tradicija građanskog organiziranja iz vremena prije Drugoga svjetskog rata, do značajnije politizacije većeg broja žena dolazi tek tijekom rata. One su se organizirale unutar antifašističkog pokreta u organizacije pod različitim nazivima, a na Prvoj zemaljskoj konferenciji žena, u prosincu 1942. godine, osnovan je Antifašistički front žena Jugoslavije koji je do 1952. godine u Hrvatskoj djelovao pod nazivom Antifašistička fronta žena Hrvatske.

Žene su u hrvatskoj povijesti politike aktivno ili pasivno sudjelovale još od 1945. godine, ali i kao sve druge žene na području bivše Jugoslavije. Prvi puta je žena ušla u parlament 1946. godine kad je izabrano 170 zastupnika i 6 zastupnica. Kada govorimo o zakonodavnim i institucionalnim okvirima za bolji položaj žena, Hrvatska je u proteklom razdoblju nakon osamostaljenja napravila određene pomake, ali to ipak može i bolje. Ustavom RH ravnopravnost spolova definirana je kao jedna od najvećih vrijednosti modernog društva, a država je tako propisala mnogobrojne dokumente i propise o ravnopravnosti žena.

U Hrvatskoj žene imaju opće pravo glasa, a Ustavom je definirana i njihova ravnopravnost spolova kao temelj društva općenito. Hrvatska je ujedno potpisala dokument, Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. Također, Zakonom o ravnopravnosti spolova u RH uređeno je područje

koje se odnosi isključivo na prava žena u politici čime se pokušava stvoriti ravnoteža u političkom životu žena i muškaraca. Na taj se način pokušava motivirati političke stranke, ali i tijela lokalne i regionalne uprave. Može se reći da Republika Hrvatska ima nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova, ali je ista u praksi vrlo loše provedena.

Uravnotežena zastupljenost muškaraca i žena u političkom i javnom odlučivanju značilo bi da minimalna zastupljenost žena u takvim tijelima treba biti oko 40% što je jako daleko od sadašnjeg stanja. Također, Hrvatska ima uspostavljene institucionalne mehanizme za promicanje ravnopravnosti spolova u sastavu:

- Ured za ravnopravnost poslova pri Vladi RH;
- Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova;
- lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova;
- koordinator za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave.

Ustavom RH jasno je definirano da je Republika Hrvatska demokratska i socijalna država, što znači da se njezino postojanje temelji na zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Usto, ustav govori da je obitelj pod posebnom zaštitom države te da će štititi majke i djecu, i omogućiti im socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete za život.

U kojoj se mjeri poštuje ženino dostojanstvo te prepoznaje i priznaje izvorni društveni doprinos žene, pokazuju stvarni položaj što ga žena ima u društvu. Teško je dijagnosticirati situaciju i položaj žene u hrvatskom društvu iz jednostavnog razloga što o tome ne postoji niti jedno sveobuhvatno istraživanje. Zato su danas takve procjene većinom proizvoljne i općenite, a uglavnom se temelje na statističkim podacima. Ipak, moguće je uočiti trend sve većeg sudjelovanja žena u društvenom i crkvenom životu (Črpić, Bišćan, Aračić, 2005).

Rijetka istraživanja uloge i položaja žena u današnjem demokratskom društvu ukazuju na dva temeljna stajališta. Tako modernisti smatraju da je društvena situacija žene nakon demokratskih promjena lošija, dok tradicionalisti smatraju da je položaj puno bolji. Obje navedene strane imaju svoje argumente i ne doživljavaju nimalo upitnom tezu da društveni položaj i uloga žene predstavlja test demokracije (Tićac 2005).

U demokratskom društvu svatko će se založiti da jednakost i različitost žena moraju biti priznate, što se u stvarnosti demantira. Upravo je takav odnos prema ženama u cilju demokratskog društva, društva koje priznaje žene kao potpuno ravnopravne u svim aspektima života. Mogli bismo reći da su žene u suvremenom društvu uspjele izboriti normativni ravnopravni tretman, barem u većem dijelu društvenog života. Unatoč mnogim pozitivnom promjenama i pomacima u shvaćanju žene i njezine uloge, ona je i dalje izložena raznovrsnim oblicima diskriminacije samo zato jer je žena, ne zato jer je manje obrazovana ili sposobna.

Diskriminacija žena očituje se i u dostupnosti određenim zanimanja i poslova. Iako podjela zanimanja po spolu ni iz daleka nije tako izražena kao prije 100 godina, ako ništa drugo, nema zakonske prepreke da se žene zapošljavaju gdje one žele. Može se slobodno reći da je došlo do trenda feminizacije profesija kao indikatora boljeg položaja žena u društvu.

U Hrvatskoj je prije svega riječ o karakterističnoj bipolarizaciji stavova na skali seksizma. Na te stavove utječu varijable dobi, stupnja obrazovanja, spola i regije, pri čemu je svojevrsna blaga radikalizacija tradicionalnog seksizma s druge strane popraćena ohrabrujućim pozicioniranjem rodnog seksizma kao poželjnije i optimističnije varijante razvoja rodnih odnosa u Hrvatskoj. Ohrabrujući je podatak kako u hrvatskom društvu ima mjesta za razvoj rodnog egalitarizma¹, to se posebno odnosi na mlade i obrazovane ljude.

Civilno je društvo značajno za razvoj demokracije. Iako ne postoji službena statistika o angažmanu u civilnim inicijativama pa načelu spolne zastupljenosti, broj žena u civilnim inicijativama zamjetno je veći od broja muškaraca i otprilike obrnuto proporcionalan njihovom udjelu u, tzv. službenoj političkoj javnosti. Procjene govore da u Hrvatskoj postoji 40 ženskih udruga različitih profila (humanitarne udruge, udruge za odgoj djece, itd.).

¹ Egalitarizam – sistem promoviranja jednakosti među spolovima

4.1. Neprestana diskriminacija žena

U Hrvatskoj se diskriminacija žena najviše pojavljuje u poslovnom svijetu. Za razliku od karijere muškarca koja se neprekinuto razvija, ženske karijere se razvijaju s prekidima na poslu zbog rađanja i brige za djecu. Samim time žene na tržištu rada teško napreduju. Razlike se vide i kroz različite prihode zaposlenika i zaposlenica. Pod sve snažnijim utjecajem Katoličke crkve, u Hrvatskoj se u posljednja skoro dva desetljeća promoviraju ideje poticanja nataliteta, učvršćivanja koncepta tradicionalne patrijarhalne obitelji, uzdizanja kulta majčinstva i slično.

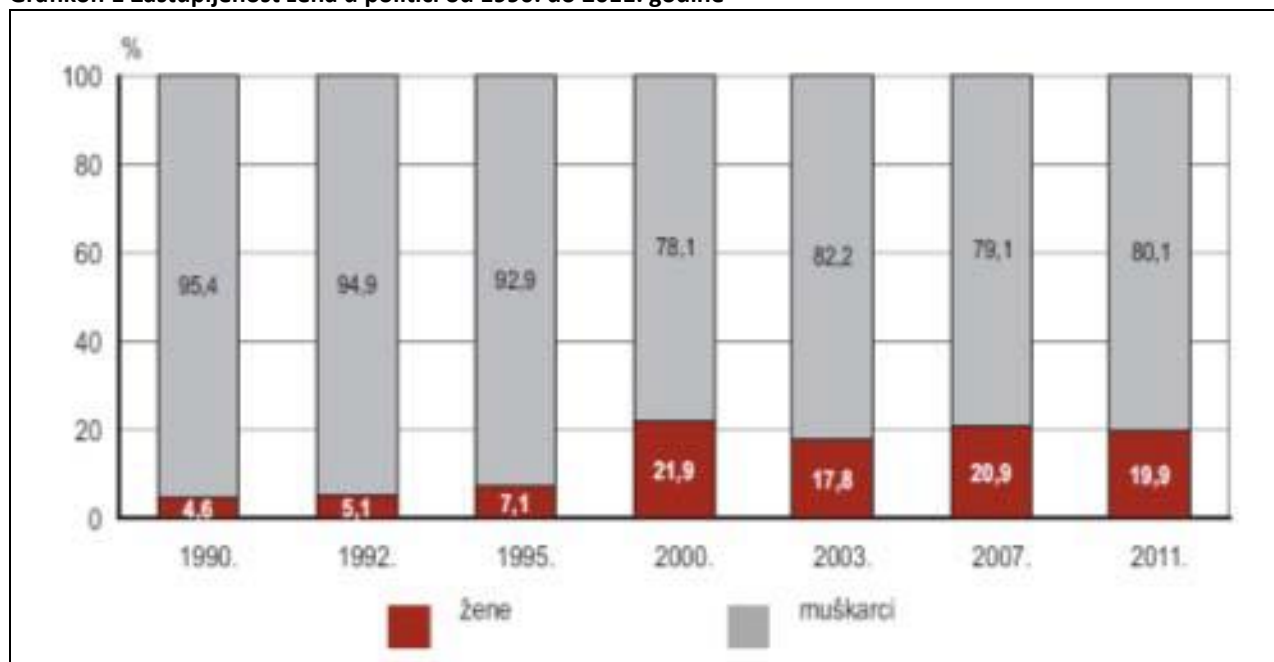
Diskriminacija prema spolu očituje se i na području profesionalnih mogućnosti i obrazovanju i napredovanju. U ovom kontekstu ne treba zaboraviti na nepovjerenje koje vlada u odnosu na nužnu i moguću ravnopravnost žene i muškarca u pojedinim službama i odgovornostima. Taj strah temelji se na uvjerenju da ženina promocija, a posebno njezino probijanje na čelne i rukovodeće pozicije, može zasjeniti te učiniti nesigurnim poziciju i funkciju muškarca.

Žene su dodatno opterećene primarnom ulogom brige o obitelji. U usporedbi s muškarcima u Republici Hrvatskoj, žene smatraju i osjećaju da im posao stvara više problema u ispunjavanju obiteljskih obveza i odgovornosti. Spolne razlike u obavljanju kućanskih obveza su očite, a čak su i očitije u slučaju podizanja djece. Žene su više uključene u svakodnevnu brigu o njihovoj djeci od muškaraca, a ta je spolna razlika još očitija usporedimo li tu situaciju sa stanjem u drugim europskim državama.

4.2. Zastupljenost žena u politici od 1990. do 2013. godine

Na prvim višestranačkim izborima nakon osamostaljenja Republike Hrvatske u Sabor RH izabrano je svega 4,6% žena, a to je znatno manji broj nego što je čak bio i u vrijeme komunističkog režima. Usporedbe radi, broj žena u parlamentu Jugoslavije od 1974. do 1990. godine iznosio je uvijek oko 20%. Na sljedećim parlamentarnim izborima u Saboru sudjeluje 5,1% žena, 1995. godine broj raste na 7,1%, 2000. godine čak na 21,9% što je bio dotadašnji najveći postotak. 2003. godine zastupljenost žena u Saboru malo opada na 17,8%. Već 2007. godine dolazi do porasta na 32 zastupnice u Saboru ili 20,9%. Svi ovi navedeni podaci vidljivi su u sljedećem grafikonu.

Grafikon 1 Zastupljenost žena u politici od 1990. do 2011. godine

Izvor: Zastupljenost žena u politici, Istraživanje Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Makedonije i BiH, INFOHOUSE, Sarajevo, 2015.

Prema podacima za 2013. godinu, u tom sazivu Sabora sudjelovalo je 39 zastupnica ili čak 25% što je ujedno i najveći postotak do sada. Nažalost, ovaj postotak se na posljednjim izborima značajno smanjio što ćemo analizirati u daljnjem tekstu.

4.3. Žene u Hrvatskom saboru danas

Republika Hrvatska ima izborni sustav što bi značilo da političke stranke predlažu građanima izborne liste u 11 izbornih jedinica, a građani su u mogućnosti glasovati za pojedinu listu, ali i dodijeliti nekoj osobi, tzv. preferencijalni glas koji će u konačnici tu osobu rangirati na pojedinoj izbornoj listi. Osoba koja bude prva na listi, prva ulazi i u Sabor. Takav izborni sustav svu odgovornost prebacuje na građane, ali problem nastaje što na takvim listama ima vrlo malo ili nimalo žena. Temeljem analiza izbornih lista s proteklih izbora, može se zaključiti da stranka, ali i građani, nisu prepoznali potrebu za uspostavljanjem rodne ravnopravnosti u politici Republike Hrvatske.

Bilo je pojedinih stranaka koje su kandidirale više žena, ali ni onda taj prag nije prelazio preko 40% zastupljenosti. Pojedine stranke predložile su izborne liste bez ijedne žene, a upravo Zakon o

ravnopravnosti spolova zahtijeva da se vodi računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama. Tek onda, kada budu postojale velike sankcije za takve stranke, možda se nešto i promijeni. Za sada postoji samo ignoriranje žena na izbornim listama uz opravdanje da nema dovoljno uključenih žena u rad političkih stranaka te da ih zato nisu niti mogli kandidirati.

Zakonom je propisana i obaveza stranaka da izrade plan djelovanja za uravnoteženje zastupljenosti žena i muškaraca, ali do sada niti jedna stranka nije to izradila. Tako se može zaključiti da je primaran problem u političkim strankama, a ne u građanima koji jednostavno nemaju nekog izbora.

Prema statističkim podacima, u predstavničkim tijelima lokalne samouprave sudjeluje samo 8% žena u općinama, tj. 15% u gradovima i županijama. Funkciju načelnika, gradonačelnika ili župana obnaša samo 5% žena. Ukoliko se trend s parlamentarnih izbora preslika na lokalnu razinu, nakon sljedećih lokalnih izbora situacija s političkom uključenosti žena mogla bi biti još lošija (Državni zavod za statistiku, 2017).

Društvena uloga žene treba se izraziti i u politici. Stoga je važno da žena postane politički subjekt i aktivno sudjeluje u rješavanju bitnih društvenih pitanja. Sudjelovanje žena posebno je važno u zakonodavnim i drugim organima vlasti kako bi mogle utjecati na izmjenu diskriminirajućih propisa kojima se omalovažava status žene u društvu. Tendencija uočena u području političkog djelovanja je takva da se udio žena smanjuje sukladno višoj razini odlučivanja.

U Tablici 1 iznose se statistički podatci o zastupljenosti žena u trenutnom sazivu Sabora RH. Podaci su aktualni te su osvježeni 17. siječnja 2017. godine. Iz priloženih podataka možemo zaključiti da su žene u osjetno manjem broju zastupljene, pa tako od 151 sabornika, 28 su žene ili 18%.

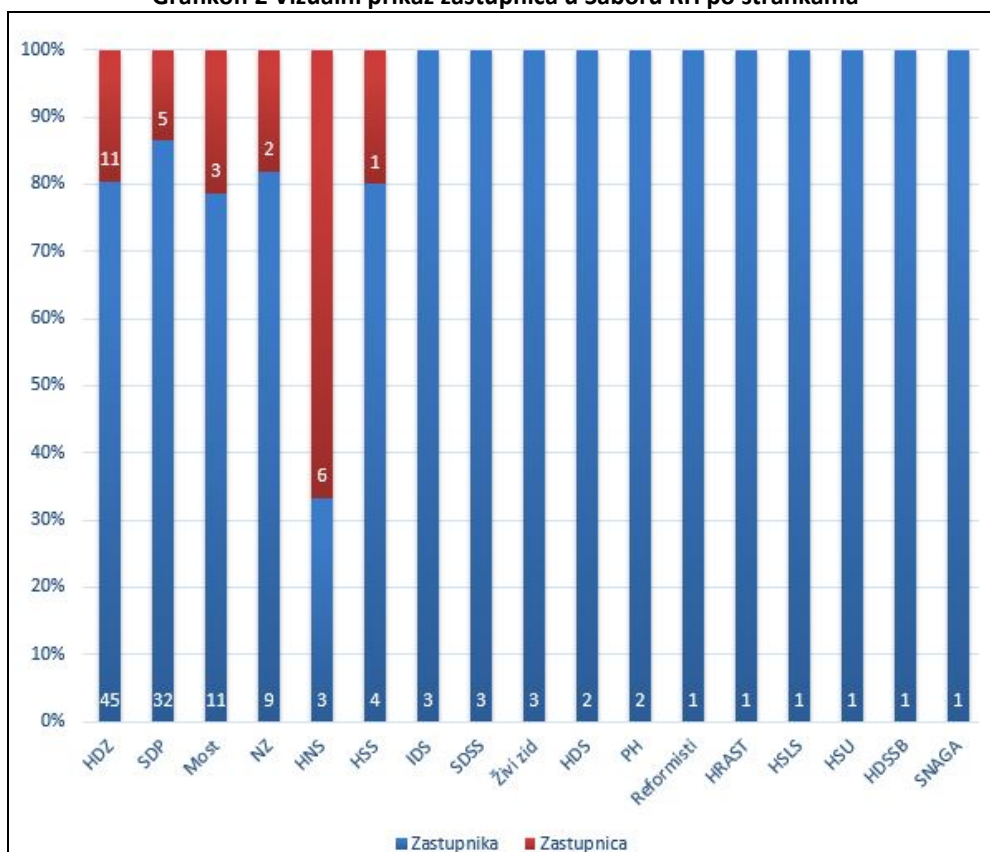
Tablica 1 Zastupljenost spolova u sazivu Sabora RH

Stranka	Zastupnici	Zastupnice	Broj mandata
HDZ	45	11	56
SDP	32	5	37
Most	11	3	14
NZ	9	2	11
HNS	3	6	9
HSS	4	1	5
IDS	3	0	3
SDSS	3	0	3
Živi zid	3	0	3
HDS	2	0	2
PH	2	0	2
Reformisti	1	0	1
HRAST	1	0	1
HSLŠ	1	0	1
HSU	1	0	1
HDSSB	1	0	1
SNAGA	1	0	1
Ukupno	123	28	151
Postotak zastupljenosti žena u Saboru RH	82%	18%	100%

Izvor: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=4579>, učitano 20 siječnja 2017.

Kako bi uvid u ovu problematiku još bolje bio vidljiv priložit će se i grafikon s podacima iz prethodne tablice. Tako možemo vidjeti da su zastupnice u većini jedino u Hrvatskoj narodnoj stranci, a još su prisutne samo u HDZ-u, SDP-u, MOST-u, NZ-u i HSS-u. Stranke koje nemaju niti jednu zastupnicu su IDS, SDSS; Živi zid, HDS, PH, Reformisti, HRAST, HSLŠ; HSU, HDSSB i SNAGA.

Grafikon 2 Vizualni prikaz zastupnica u Saboru RH po strankama

Izvor: <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=4579>, učitano 20 siječnja 2017.

Usporede li se ovi podatci sa sazivom Sabora RH iz 2013. godine, kada je izbore dobio SDP, zaključeno je da danas žene imaju još manja prava u politici nego ranije. Naime, u tom sazivu bilo je prisutno 38 zastupnica ili 25%, što danas iznosi manju zastupljenost žena u politici za dodatnih 7%.

Bez ravnopravnog sudjelovanja žena i muškaraca u procesu obnašanja vlasti ne može se očekivati niti ravnopravnost u drugim područjima života te samim time niti ostvarivanje stvarne ravnopravnosti spolova.

Samo uvođenje ženskih kvota i drugih mjera pozitivne diskriminacije još uvijek nije dovoljno jamstvo da će se značajnije povećati participacija žena u odlučivanju. Stoga i dalje treba raditi na senzibilizaciji javnosti za rodnu ravnopravnost, a tu je presudna uloga medija i odgojno-obrazovnih ustanova da se drukčije odnose prema ženama u politici, a ne da ih kandidiraju na začelju izbornih lista.

Vladin ured za ravnopravnost spolova, ženske organizacije unutar političkih stranaka i nevladine ženske udruge prije svakih parlamentarnih i lokalnih izbora provode kampanje koje bi trebale motivirati što veći broj žena u Hrvatskoj da se kandidiraju i uključe u politiku. Naime, bez ravnopravnog sudjelovanja žena i muškaraca u procesu obnašanja vlasti ne može se očekivati ni ravnopravnost u drugim područjima života, a samim time niti ostvarenje stvarne ravnopravnosti spolova.

4.4. Prva predsjednica u povijesti Republike Hrvatske

Izbor za predsjednika Republike Hrvatske u pravilu održava se svakih pet godine jer upravo toliko traje jedan mandat predsjednika Hrvatske. Do danas, održano je pet predsjedničkih izbora od stjecanja neovisnosti. Na posljednjim predsjedničkim izborima 2015. godine u drugom krugu pobijedila je Kolinda Grabar Kitarović ispred Ive Josipovića te tako postala prva predsjednica u povijesti Republike Hrvatske.

Predsjednik RH državni je poglavar Republike Hrvatske, a ovlasti i dužnosti su mu ograničene Ustavom Republike Hrvatske. Predsjednik zastupa i predstavlja Hrvatsku u zemlji i inozemstvu, brine se za redovito i usklađeno djelovanje te za stabilnost države. Kao vrhovni zapovjednik oružanih snaga odgovoran je za obranu neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske.

5. Zaključak

Na kraju ovog završnog rada može se zaključiti da se diskriminacija žena nalazi u svim društvenima slojevima te da se ovaj problema ne može riješiti donošenjem strožih anti diskriminacijskih zakona i uredbi. Problem se mora riješiti edukacijom najmlađih generacija, promjenom načina razmišljanja i odnosom između spolova. Određena sociološka istraživanja pokazala su da danas postoje velike razlike između muškaraca i žena u načinu pristupa šansama i resursima, a to samo dokazuje rodnu segregaciju i seksizam.

Položaj žena u prošlosti i danas bitno se razlikuje. On je u prošlosti bio veoma težak, a većina ljudi smatrala je kako je ženi mjesto kod kuće. One su bile te koje su odgajale djecu i upravo se na žene prebacivala dvostruka odgovornost jer su morale odgajati djecu te voditi cijelu brigu o kućanstvu. Žene se nisu pojavljivale ni na ulici, ni u društvu, a pogotovo u politici. Bez obzira što su tijekom povijesti imale različite ideje o tome kako poboljšati položaj žena u društvu te ideje nisu nailazile na uspjehe dugi niz vremena.

Podjela na žene i muškarce postojala je i još uvijek postoji u društvu. Gledišta da postoje ženske i muške prirode, intelekti, razumijevanja i morali nadahnjuju kako religijske tako i svjetovne i znanstvene paradigme. Za žene i muškarce se vjeruje da imaju različite prirodene i stečene karakteristike te da pokazuju različite vrste ponašanja. Upravo takav stav i način razmišljanja doveo je do razvoja seksizma. Ipak, u odnosu na prošlost, moderno društvo je napravilo puno po pitanju ravnopravnosti spolova. Prije žene nisu imale pravo glasa ili su se morale brinuti isključivo za domaćinstvo, a danas je takav način razmišljanja i postupanja neprihvatljiv.

Tijekom posljednjih je godina došlo do napretka u pogledu prava žena i ravnopravnosti spolova. Uspostavljeni su institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova na središnjoj i lokalnim razinama vlasti. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova nastavila je s praćenjem provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova. Međutim, koordinatori u tijelima državne upravne i tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju premalo ovlasti.

Kad govorimo o pravima žena u politici, Model predstavničke demokracije koji Hrvatska treba ostvarivati svojim ustavnim uređenjem, ne može biti ostvaren ako je gotovo pola društva isključeno

iz demokratskih procesa. Zato je nužno učiniti dodatne napore za postizanje rodne ravnopravnosti u procesima donošenja odluka adekvatnom legislativom i senzibilizacijom političkih stranaka po pitanju rodne ravnopravnosti. Samo tako može doći do poticanja samih žena za ostvarivanje svojeg prava sudjelovanjem u procesima donošenja političkih odluka.

Položaj žena u prošlosti definitivno nije bio lagan. Kroz povijest bile su ponižavane ili ismijavane, posebno ukoliko su bile uspješne. U Hrvatskoj su veliki značaj za poboljšanje položaja žena imale Ivana Brlić-Mažuranić i Marija Jurić Zagorka koje su, bez obzira na to što su ih drugi ponižavali uspjele ostvariti svoje ciljeve. Dokazale su da i žene mogu biti visoko školovane i uspješne, a ne samo muškarci. Ipak, čak i u 20. stoljeću, koje i nije tako davno iza nas, ženin položaj u obitelji nije bio lagan premda je bio bolji nego u prošlosti. Borba za ravnopravnost definitivno se i dalje nastavlja.

Nova Podur

(potpis studenta)

Literatura

Knjige:

1. Črpić, G., Bišćan, Ž., Aračić, P.: Nove (i stare) uloge žena i muškaraca u suvremenoj Europi, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.
2. Galić, B.; Kamenov, Ž.: Rodna ravnopravnost i diskriminacija u Hrvatskoj, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske; Biblioteka ONA, Zagreb, 2009.
3. Glasse, C.: Enciklopedija islama, Libris, Sarajevo, 2006.
4. Marušić, S. : Upravljanje ljudskim potencijalima, Adeco, Zagreb, 2006.
5. Mutahhari, M.: Prava žena u islamu, Mešihat islamske zajednice u Hrvatskoj, Zagreb, 1997.
6. Petrović, R.: Zemlje i narodi svijeta – fizička, politička i ekonomska geografija, Prosvjeta, Zagreb, 1975.
7. Puljiz, V.: Socijalna politika – povijest, sustavi, pojmovnik, Pravni fakultet, Zagreb, 2005.
8. Walter, N.: Žive lutke – povratak seksizma, Algoritam, Zagreb, 2011.

Članci:

1. Barada, V.: Feminizam – izazov za 21. stoljeće, Diskrepancija, Vol. 1, No. 1, travanj 2000.
2. Kemeter, D., Bartol, B.: Etika poslovanja kroz ravnopravnost spolova, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, Vol. 6, No. 1, lipanj 2015.
3. Leinert Novosel, S.: Politika ravnopravnosti spolova, Politička misao, Vol. 44, No. 2, rujan 2007.
4. Leinert Novosel, S.: Politika zapošljavanja žena, Politička misao, Vol. 40, No. 3, ožujak 2004.
5. Pološki Vokić, N., Bulat, I.: Što žene lideri unose u politiku – psihološka i radna obilježja, stil vođenja, interesi i perspektive, EFZG working paper series, No. 1, ožujak 2013.
6. Spahić-Šiljak, Z., Anić, J.: Žene, religija i politika, Nova prisutnost, Vol. 6, No. 2, kolovoz 2008.
7. Štojs, T.: Neki vidici položaja žena u islamu, Obnovljeni život, Vol. 67, No. 2, travanj 2012.
8. Yurtsever G., Berrin Ozyurt B., Ben-Asher Z., Gender differences in buyer-seller negotiations: Emotion regulation strategies, Social Behavior and Personality, Vol. 41, No. 4., 2013.

9. Tićac, I.: Uloga žene u Crkvi i društvu, Riječki teološki časopis, Vol. 24, No. 2, veljača 2005.

Internet izvori:

1. Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr, učitano 13. travnja 2017.
2. Global Gender Gap Report 2015., <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2015/rankings/>, učitano 25. siječnja 2017.
3. Prava žena kroz povijest, <http://povijest.net/prava-zena-kroz-povijest/>, učitano 15. prosinca 2016.
4. Položaj žena kroz povijest, <http://povijest.net/polozaj-zena-kroz-povijest/>, učitano 28. siječnja 2017.
5. Sabor Republike Hrvatske, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?sec=4579>, učitano 13. travnja 2017.
6. Ured za ravnopravnost spolova, http://www.ured.ravnopravnost.hr/site/preuzimanje/dokumenti/nac_strat/istrazivanja/Uloga_rodova_u_svijetu_rada.pdf, učitano 12. travnja 2017.
7. Večernji.hr, U Tajlandu najviše menadžerica, u Ruandi žene većina u parlamentu, <http://www.vecernji.hr/svijet/u-tajlandu-najvise-menadzerica-u-ruandi-zene-vecina-u-parlamentu-383928>, učitano 29. siječnja 2017.